Modulární systém dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků JmK
v přírodních vědách a informatice
CZ.1.07/1.3.10/02.0024

Geografie

Terénní a projektová výuka

Pracovní listy – Tišnov

evropský sociální fond v ČR
EVROPSKÁ UNIE
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY
OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost
UNIVERSITAS MASARYKIANA BRUNENSIS
INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Část I. – Tišnov

A. Prostorové vztahy

Chystáte se na terénní exkurzi do Tišnova. Dokážete identifikovat zakreslené útvary v náčrtu? Pokuste se do tabulky k uvedeným písmenům doplnit příslušné názvy. Pokud se Vám to nedaří, použijte mapu.

A	obec: **Tišnov**	F	řeka:
B	obec:	G	řeka:
C	kopec:	H	řeka:
D	kopec:	I	silnice – směry:
E	kopec:	J	železnice – směry:

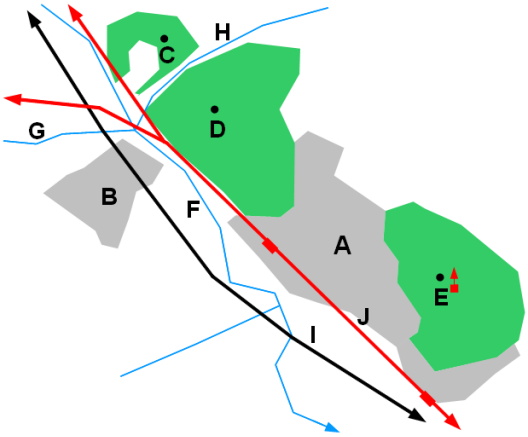

B. Fyzickogeografická charakteristika

Na začátku terénní exkurze jste dostali za úkol nastudovat fyzickogeografickou charakteristiku Tišnova a okolí. K dispozici máte následující text, ale v některých slovech se pomíchala písmena. Zkuste je opravit a podle textu pak doplnit následující tabulku. V terénu doplňte do tabulky i převládající typy využití země.

Tišnov leží po obou stranách středního toku *rkstyav* _____ na styku široké sníženiny *ovbkokicés zdáybr* _____ _____ (jejího okrsku *sntšváoik* _____ kotlina) s okrajovými svahy *rvsakčsoéemok chyvorinv* _____ _____, která Tišnov zeširoka obklopuje. Z ploché kotliny strmě vystupují výrazné kopce *nětkviec* _____ (nejvyšší bod katastru 470 m) a *anuniklca* _____ (415 m). Nivní až 1 km široká část kotliny je vyplněna *nvfilímiálu* _____ sedimenty s fluvizeměmi. Převažující vyšší úroveň je vyplněna neogenními sedimenty, většinou překrytými sprašemi, na kterých se vyvinuly *mečrozeěn* _____. *nětkviec* _____ má v podloží starohorní *yganitr*_____ svrateckého masivu, v jejichž nadloží se střídají devonské *nvpeceá* _____ a kvarcity. Mozaiku půdních typů zde tvoří *zriednyn* _____, rankry, různé variety kambizemí aj. *anuniklca* _____ je ve své převážné části tvořena permskými pískovci *ovbkokicés zdáybr* _____ _____, v její západní části vystupují starohorní dvojslídné granátické *osvyr* _____ a dvojslídné páskované migmatity. Převažujícím půdním typem jsou kambizemě, na sprašových překryvech jižního úpatí hnědozemě. Katastr Tišnova leží v *íměnr ltpée* _____ _____klimatické oblasti, v dlouhodobém průměru (1901 až 1950) zde průměrná roční teplota činila 8°C, průměrný roční úhrn srážek 579 mm. Místní klima je velmi rozrůzněno – od velmi dobře osluněných a nejteplejších jižních svahů *nětkviec* _____ až po chladnější inverzní polohu v nivě řeky *rkstyav* _____.

	_____ kotlina	**_____ (470 m)**	**_____ (415 m)**
Horninové složení			
Půdní typy			
Typy využití země			

C. Střety a konflikty

Do následující tabulky doplňte skutečné i možné důsledky konfliktů a střetů zájmů v krajině:

	Květnice	Klucanina	Niva Svratky	Zastavěné svahy Tišnovské kotliny
Ochrana přírody				
Výstavba				
Doprava				
Výroba				
Těžba surovin				
Turistika				

D. Urbanizační fáze a změny počtu obyvatel

Prostudujte si následující obrázek. Jak se mění počet obyvatel v jádru města, na jeho okrajích (lem) i v celé aglomeraci? Pomocí uvedených symbolů změnu populace zaznamenejte do tabulky: ↑ růst, ↑ pokles, ○ stagnace.

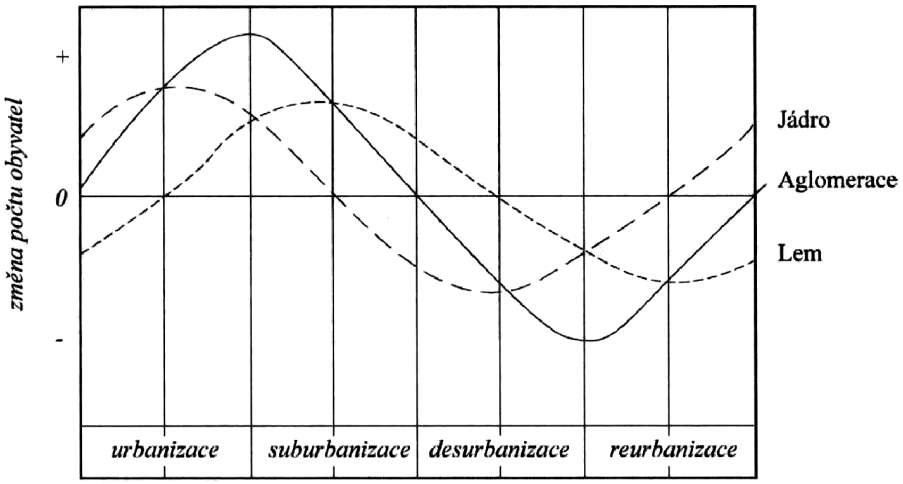

Zdroj: Upraveno podle van den Berg a kol. 1982: 38.

	Jádro	Lem	Aglomerace
Urbanizace			
Suburbanizace			
Desuburbanizace			
Reurbanizace			

Část II. – centrum Tišnova

A. Změny zástavby v centru města

Přesuňte se do centra města a prostudujte si mapu stabilního katastru z roku 1826.

Obr. 1. Výřez z mapy stabilního katastru z r. 1826 a zjednodušené schéma uliční sítě v centru Tišnova (zdroj mapy: http://archivnimapy.cuzk.cz/)

1. Pokuste se okomentovat historickou strukturu města např.:
   a) **náměstí** – počet náměstí v centru, tvar náměstí, orientace náměstí vzhledem k terénu, orientace náměstí vzhledem ke světovým stranám, významné objekty na náměstí (kostel, radnice, kašna, …) a jejich pozice vzhledem k náměstí, …
   b) **uliční síť** – hlavní ulice vycházející z náměstí, jejich směr vzhledem k náměstí a vzhledem k okolním sídlům, názvy těchto ulic, ostatní ulice, významné křižovatky, …
   c) **ostatní** – okolí historického centra, počet front domů od náměstí směrem ven z města, jak vypadala krajina na okraji města (struktura využití), …

2. Projděte si vybranou část historického centra města (nejlépe náměstí) a do mapky v pravé části obrázku 1 vyznačte barevně:
   a) místa, kde došlo ke **změně uliční sítě** vedení ulic (vedení ulic), tedy byly vytvořeny ulice nové či byly ulice zrušeny, popř. došlo ke **změně uliční čáry** (hranice mezi domy a ulicí),
   b) domy, které přibyly nebo ubyly oproti stavu na mapě stabilního katastru.

3. Prohlédněte si pozorně náměstí a všimněte si staveb/domů, které se nějak **vymykají/liší** (architektonicky, výškově, barevně, …) převládajícímu typu zástavby. Vyberte z nich 3 až 5

a vyznačte je do mapky u obr. 1. Pokuste se rozhodnout o jejich stáří, porovnejte je mezi sebou a každé stavbě/domu přiřaďte číslo od 1 do 5 podle stáří. Zapište do mapky. Diskutujte. Jak jsou tyto stavby/domy využívány?

4. Prohlédněte si mapku na obr. 2 a všimněte si staveb/domů, které jsou vyznačeny sytě červenou barvou. O stavby jakého **významu** se jedná? Stavby vyhledejte ve městě, prohlédněte si je a pokuste se domyslet/zjistit, jakému účelu sloužily v době vzniku mapy stabilního katastru a k jakému účelu slouží dnes?

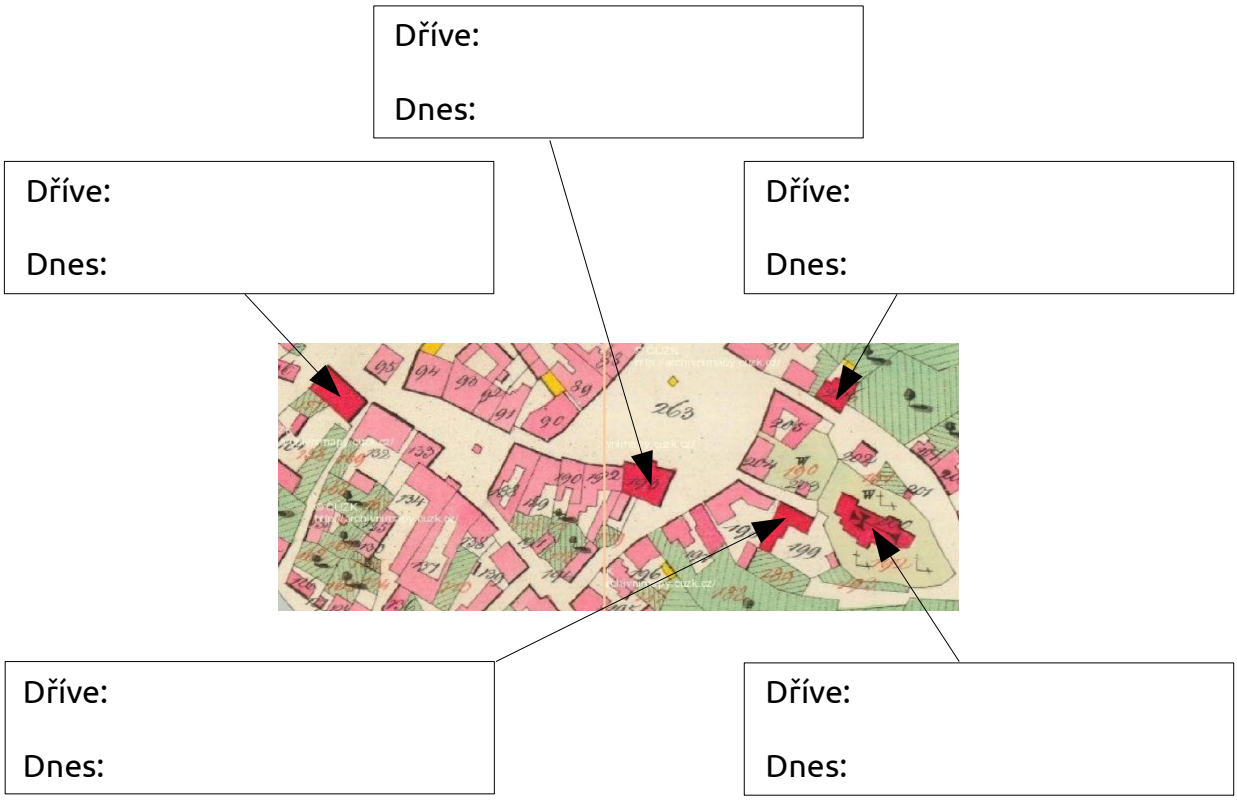

Obr. 2. Doplňte informace k výřezu z mapy stabilního katastru z r. 1826 (zdroj mapy: http://archivnimapy.cuzk.cz/)

5. Pokuste se jednoduše (tzv. z hlavy) zakreslit (schéma, mapový náčrt) prostorovou strukturu centra města. Cílem je určitá generalizace a vyznačení důležitých objektů (např. náměstí, kostel, radnice, 2 až 3 hlavní ulice, …).

Část III. – urbanistické a funkční typy v Tišnově

A. Charakteristika a rozmístění jednotlivých urbanistických a funkčních typů

Projděte si město a všímejte si typu zástavby, kterou procházíte.

1. Prohlédněte si důkladně všechny 4 snímky u obr. 3 a popřemýšlejte, čím se vybrané části města liší. Nejdříve si všímejte způsobu využití jednotlivých částí města. Pod každý snímek dopište převažující způsob využití zobrazeného území a typickou pozici ve vztahu k centru města (použijte tyto hodnoty: v centru / blíže centru / dále od centra).

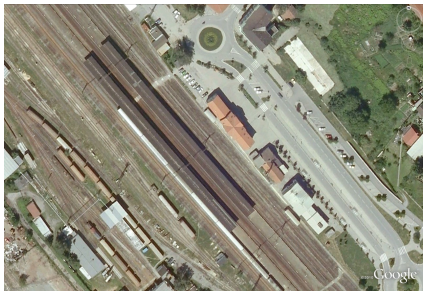

Využití: _____

Pozice: _____

Využití: _____

Pozice: _____

Využití: _____

Pozice: _____

Využití: _____

Pozice: _____

Obr. 3. Různé funkční typy v Tišnově (zdroj snímků: Google Earth)

2. Do jednotlivých výškových profilů A – B a C – D na obr. 4 vyznačte rozdílnými barvami úseky s různým funkčním využitím v rámci města i mimo něj. Všímejte si různých funkčních typů podle úkolu 1. Dále vyznačte také např. plochy polí, lesů atd. Můžete také doplnit významné objekty a jevy na profilu. Pod výškové profily doplňte legendu pro vysvětlení významu jednotlivých barev. Vedení jednotlivých profilů A – B a C – D je zobrazeno na obr. 6.

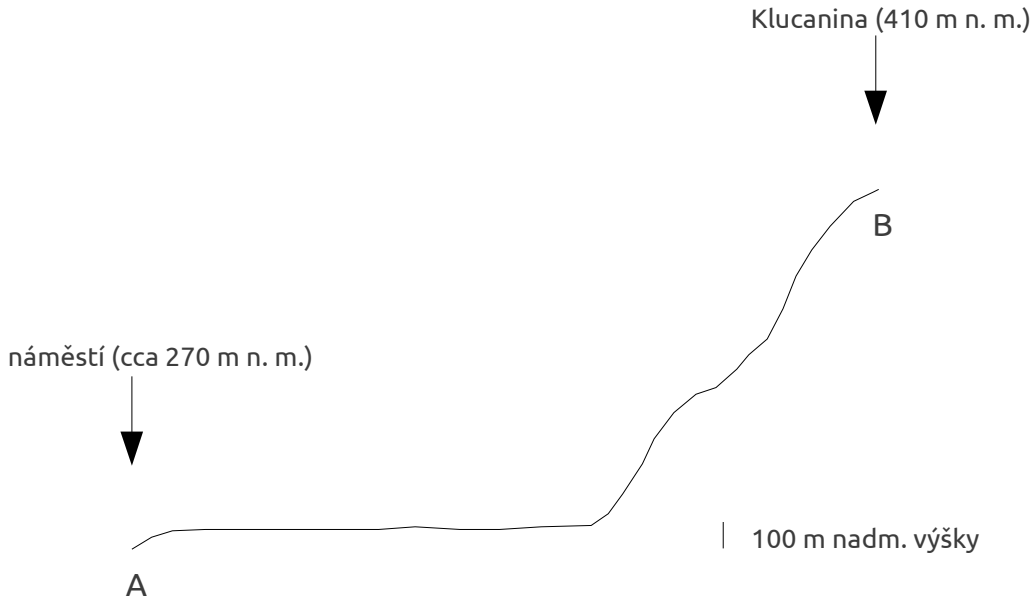

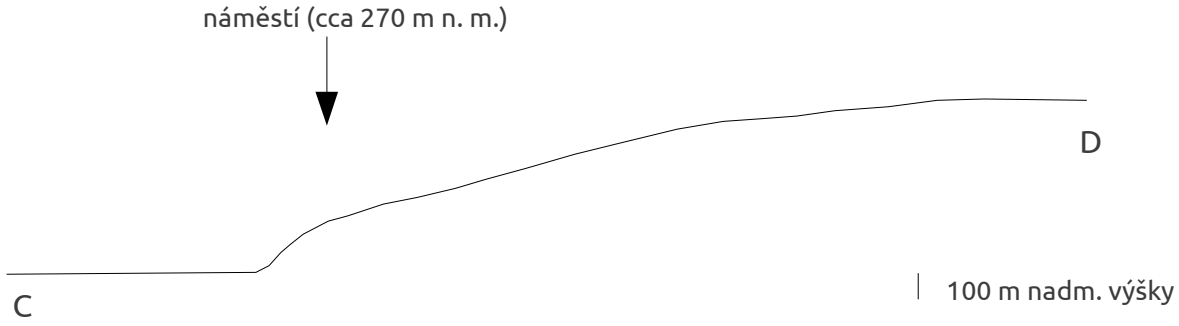

Obr. 4. Výškové profily A – B a C – D

Legenda k profilům:

B. Charakteristika a rozmístění jednotlivých urbanistických obytných typů

Projděte si obytné části města (části s obytnými funkčními typy zástavby) a všímejte si typu zástavby, kterou procházíte.

1. Vyhledejte a navštivte každý ze zobrazených urbanistických obytných typů. Vyhledejte typické místo, např. právě podle snímků na obr. 5 a doplňte, o jaký urbanistický typ se jedná. Vybírejte např. z těchto možností: původní venkovský typ zástavby, historické jádro, vícepatrové cihlové domy, panelová sídliště, stará suburbia, nová suburbia. Můžete použít i vlastní terminologii, která vystihuje typ zástavby.

A. Urbanistický typ:

B. Urbanistický typ:

C. Urbanistický typ:

D.Urbanistický typ:

Obr. 5. Různé urbanistické typy v Tišnově (zdroj snímků: Google Earth)

2. Do tabulky doplňte (převažující) charakteristiky jednotlivých urbanistických typů, např. převažující typ budov – paneláky, rodinné domy, architektonicky významné vily, měšťanské domy, komerční budovy atd.

Urban. typ	Převažující typ budov	Převažující výška budov v podlažích	Funkce budov (bydlení, služby, smíšená..)	Veřejná/ohraničená zeleň – množství a její stav	Kladné a záporné vlastnosti
A					
B					
C					
D					

3. V mapce vymezte a označte (A, B, C, D) hranice areálů s jednotlivými urbanistickými typy podle tabulky v úkolu 2. Areály vybarvěte. Nezapomeňte vypracovat legendu.

Obr. 6. Mapa Tišnova s vyznačenými profily pro úkol III-A-2 (zdroj mapy: OpenStreetMap)

Legenda k mapě:

Urban. typ	Označení v mapě	Pojmenování urbanistického typu zástavby
A		
B		
C		
D		

Část IV. – okraj města

A. Starý a nový okraj města

1. Vyhledejte v terénu území zobrazené na mapě stabilního katastru a přesuňte se na **vyznačený bod**.

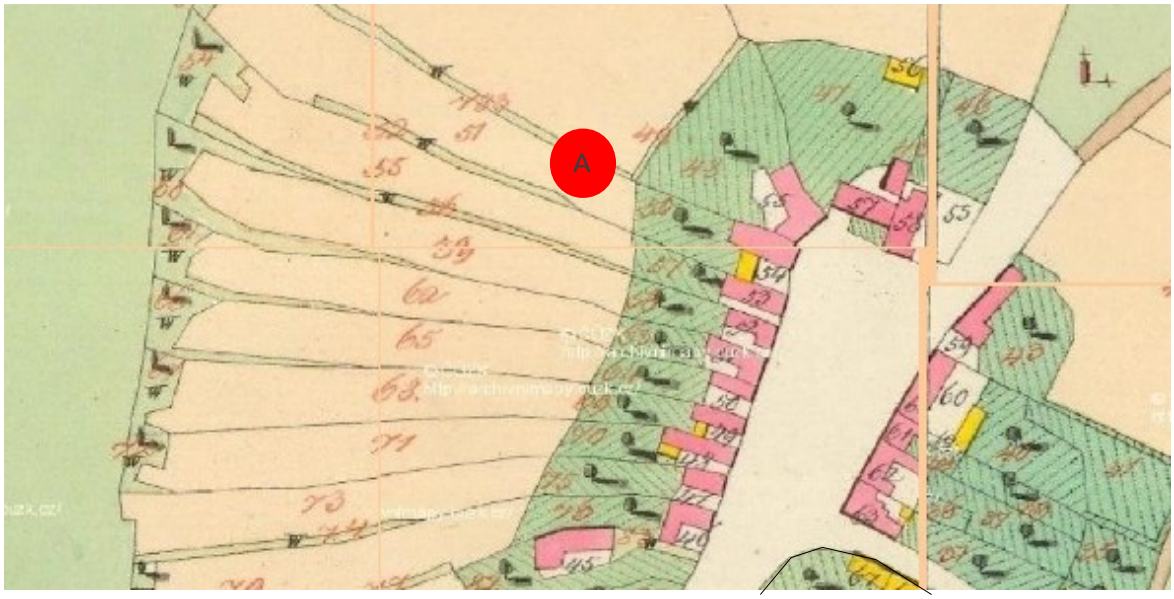

Obr. 7. Výřez z mapy stabilního katastru z r. 1826 a zjednodušené schéma uliční sítě v centru Tišnova (zdroj mapy: http://archivnimapy.cuzk.cz/)

2. Prostudujte historickou mapu na obr. 7 a vymezte různé **typy ploch** z hlediska využití (**zástavba**, **zahrady** – humna, **pole**, **pastvina**), vymezte mezi nimi hranice. Vše zakreslete do schématu v obr. 8. Pod schéma doplňte legendu.

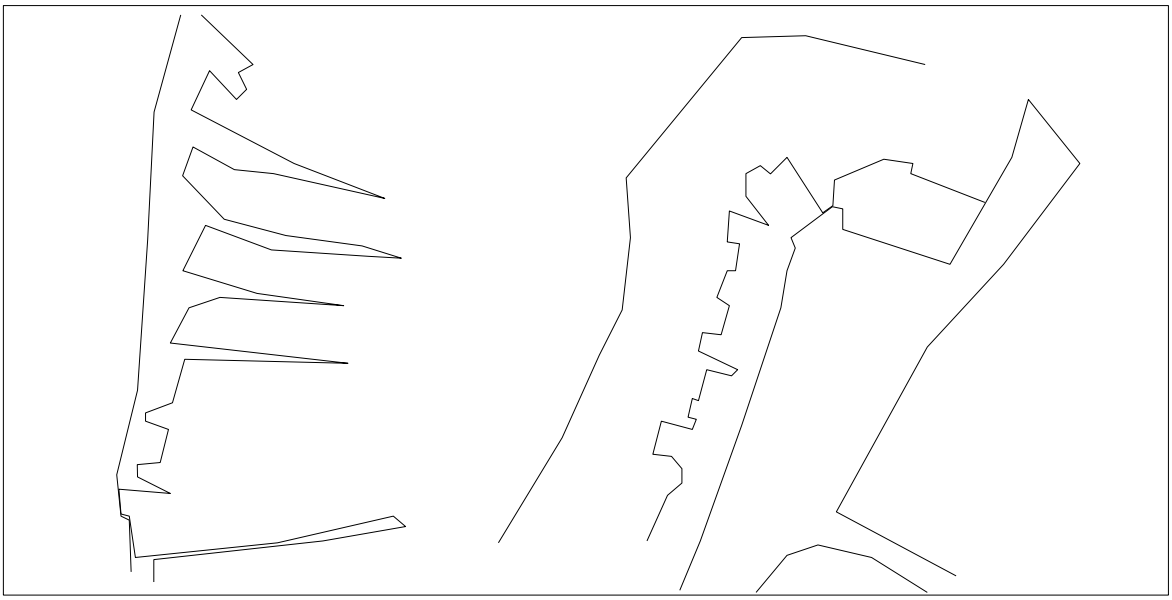

Obr. 8. Hranice jednotlivých ploch z hlediska využití podle mapy stabilního katastru z r. 1826 (zdroj mapy: http://archivnimapy.cuzk.cz/)

Zástavba:		**Zahrady:**		**Pole:**		**Pastviny:**	

3. Okomentujte, jak vypadal okraj města v této historické době. Zapište jako krátký text o cca 5 až 10 jednoduchých větách.

   Do rámečku zapište Váš text.

4. Projděte si okolí místa a všímejte si současné situace. Do mapky v obr. 6 **zakreslete hlavní změny** v zobrazeném historickém okraji města. Okomentujte současný stav zobrazeného území.

5. Doplňte tabulku pro **srovnání minulého a současného okraje** města v zobrazeném území.

Sledovaná vlastnost	**Minulost**	**Současnost**
Hranice mezi městem a volnou krajinou (OSTRÁ / NEOSTRÁ)		
Poslední plocha města před volnou krajinou z hlediska využití (POLE / ZAHRADA / PASTVINA / VEŘEJNÁ ZELEŇ / ZÁSTAVBA / …)		
Průchodnost okraje města (DOBŘE PRŮCHOZÍ / ŠPATNĚ PRŮCHOZÍ)		
Výška domů při okraji města (JEDNOPODLAŽNÍ / VÍCEPODLAŽNÍ)		

6. Projděte si město a pokuste se najít a vymezit alespoň další 3 různé **typy okraje města**. Všímejte si různých vlastností těchto okrajů (např. typ zástavby, typ okolní krajiny, reliéf, způsob využití). Zakreslete si schematické náčrtky Vámi vymezených okrajů. Diskutujte.